

Tupakkatehdas Varkaudessa?

Keväällä 2007 eläkkeellä oleva liikunnanopettaja Aarre Asiala Pohjanmaalta kertoi rehtori Veli Rautavalle löytäneensä edesmenneen isänsä jäämistöstä Juha-nimisen pahvisen piipputupakkapakkauksen, jossa oli merkintä Varkauden tupakka. Hän oli ker-tonut lähettäneensä pakkauksen Varkauden museolle löytötietojen kera. Rehtori Rautava kiinnostui asiasta, kuten me muutkin, joille hän siitä kertoi. Varkautalaisesta tupakkatuotannosta ei kenelläkään tuntunut olevan tietoja.

Hyllystäni löytyi Puurtilan koulun opettaja Toini Takalan v. 1956 kirjoittama opetusmoniste **Kotiseutuni Varkaus**. Siinä mainitaan, että Varkaudessa on tupakkatehdas. Jaakko Hendolinin v. 1980 toimittamassa kirjassa **Rehellinen Varkaus. Varkautelaiset kertovat**, on seuraava muistelijan katkelma: ”Miellyttävää meille ”siellä josakin” oleville varkautelaisille oli kun Ahlström-yhtiö muisti omia työläisiään. Kerrankin laittoi jouluksi jokaiselle joulutervehdyksen, ja pikkupaketin, paketissa oli aitoa varkautelaisen Vilho Alhon tupakkatehtaan hienoa Senior-tupakkaa. Olisi seiväs seisonut korsussa, kun jokainen sauhutteli. Sekin lie saanut mielet virkeäksi sinä jouluna (tämä v. 1943).”

Kuva: Varkauden museo

Aarre Asialan Varkauden museolle lahjoittama Vilho Alhon tupakkatehtaan myyntipakkaus.

'Rantaparlamentti' muistelee

Viltinrannassa kokoontuu kauniilla ilmoilla 'rantaparlamentti', joukko iäkkäitä miehiä. He pohtivat asioita ja muistelevat menneitä. Rehtori Rautava kyseli heiltä tupakkatehtaasta, samoin tämän kirjoittaja. Savontieläinen 81-vuotias **Matti Heikkinen** ja Taipaleen kanavalla lapsuudessaan asunut 80-vuotias **Erkki Vänttinen** muistelivat innokkaasti tupakkatehdasta. Sijainti selvisi, samoin omistaja. Käyneet he eivät olleet tehtaalla. Heidän neuvomanaan menin jututtamaan Onni Heiskasta, mutta häntä en tavannut. Hänen vaimonsa **Kerttu Heiskanen** kertoi menneensä töihin Puurtilaan Vilho Alhon vaatetus-tehtaan ompelimoon v. 1953. Hän muisteli, että pelloilla kasvatettiin **Virginia-** ja **Havanna-**merkkisiä tupakkalaatuja. Hän oli pitänyt Havannan pakkauksesta, sillä siinä oli vaaleanpunainen kaunis kukka! Lisäksi hän muistelee, että kun tupakkatehdas aikanaan opetettiin, niin jäljelle jäänyt kuivattu tupakka 'säilöttiin' tehdasrakennuksen alle. Hajua niistä lähti vuosikautia! Kerttu Heiskanen ohjasi kirjoittajan varsinaisen tietolähteen luokse.

Tupakankasvatus ja -tehtailu tehtailijan harrastuksena

Työnvoiman eläkkeellä oleva 85-vuotias lihamestari **Veikko Tuovinen** rakensi omakotitalon Puurtilaan v. 1952. Häntä tuli rakennustöissä auttamaan hänen isänsä Pohjanmaalta. Naapurissa toimi johtaja Vilho Alhon omistama vaatetus-tehdas, ja tehtailija harrasti myös tupakanviljelyä, pakkausta ja myyntiä. Veikko Tuovisen isällä oli kirvesmestaitojen lisäksi tietoa tupakankasvatuksesta. Niinpä hänestä tuli tehtailija Alhon vakituinen apuri, tupakkapalkalla, kuten poikansa arvelee.

- Kun isä läksi illalla omille teilleen, kysäisi joku häneltä: Menetkö kalaan vai kessutehtaalle? Vastaus oli yleensä: Kaipa menen molempiin. Haju sitten paljasti jo pitkän matkan päästä, missä isä oli iltansa viettänyt.

- Tehtaalla hienonnettiin tupakkaa sekä piipputupakaksi että sätkän-

poltoa varten. Monissa kotien kukkapenkeissä tai pihojen laidoilla kasvatettiin kessua kotitarpeiksi, mutta riittävästi sitä ei tupakkamiehelle kasvanut. Niinpä sitten oltiin tarkkoina tupakan suhteen ja loppu pureskeltiin mällinä. Sätkä kääristiin sanomalehdestä repäistyyn paperisuikaleeseen ja poltettiin lähes loppuun. Kun enää sauhuttelu ei onnistunut, hiiltynyt paperi viskattiin pois ja loput murut pyöräytettiin mälliksi, jota pureskeltiin niin kauan kuin makua riitti. Mälli sitten sylkäistiin mihin sattui. Naisväki ei tästä miesten tavasta pitänyt siivottomuuden ja voimakkaan hajun vuoksi. Saivat siinä miehet kuulla kunniansa, niin myös isäni!

Siemenistä tupakkapakkauksiin

Tupakan siemenet kylvettiin keväällä. Alholla ei ollut Tuovisen muistin mukaan varsinaisia tupakkapelloja, vaan 'kessuhalmee' olivat siellä täällä kivisten peltojen reunoilla. Siemenet kerättiin vihreinä, ja tupakka korjattiin pois ennen kuin se alkoi 'kellettyä'. Lehtien oli oltava tiukasti kiinni. Kuivaus tapahtui saunassa. Sitten kuivuneet tupakat pakattiin juuttisäkkeihin käyttöä odottelemaan. Kuivuneet lehdet murskattiin tupakkatukissa petkeleellä. Syntynyt rouhe hienonnettiin tasaiseksi rummussa, jota pyöritettiin kammella. Murska pakattiin sätkätupakaksi 250:n ja 500:n gramman pusseihin. Piipputupakka pakattiin 50:n gramman pahvikoteloihin, joihin oli painettuna tupakkamerkki, mahdollisesti nimi, esimerkiksi Juho ja valmistuspaikka, esim. Varkauden tupakka. Erään kotelon toisella puolella on piiputtelevan miehen kuva sekä teksti **Lehtivalmistus No: 1** ja toisella puolella puolella lukee **Piippu-TUPAKKAA 50 gr. Vilho Alho VARKAUS Tupakkahioistamo**.

Pakkaustelineen muodosti rivi ratteja, suppiloita, joihin rummutettu rouhe kaadettiin. Alemmalla tasolla olivat pahvikotelot, joihin sitten tupakka ututettiin ratin lävitse. Se oli käsityötä. Veikko Tuovinen

Sätkäkone, kuivattua tupakkaa, tupakkakotelo ja kotelon täyttöline.

muistelee, että tehtaassa oli vain pari-kolme työntekijää.

Veikko Tuovisen muistin mukaan sätkätupakkaa ei myyty kauppoissa, siitä pitivät silloiset eläinlääkärit huolen. Kuitenkin sitä oli myynnissä 'asiasta tietäville' ja tutuille. Myöskin kiertelevien kauppiaiden laukuista sitä löytyi. 'Rantaparlamentin' miehet muistavat isänsä ostaneen pakattua piipputupakkaa kauppoista.

Milloin Alhon tupakkatehdas aloitti toimintansa, ei ole selvinyt. Ainakin se oli Rehellisen Varkauden muistelijan mukaan toiminnassa joulun alla v. 1943. Tehdas oli toiminnassa ainakin v. 1956 opetusmonisteen Kotiseutuni Varkaus kirjoittamisen aikana. Veikko Tuovinen muistelee toiminnan loppuneen 1955-1957.

Askolan tila nykyisin

Vilho Alhon tupakkatehdas sijaisi **Puurtilassa** nykyisellä Askolan kujalla vuosina 1914-1916 veljekset Kalle ja Hannes Holopaisen rakennuttamalla **Askola-**nimisellä tilalla. Talossa toimi Puurtilan ensimmäinen kansakoulu vuosina 1920-1926. Tilan ostivat v. 2000 **Anu Repo** ja **Jari Turunen**. Jugend-tyylinen päärakennus on kunnostuksen alaisena. Nuoret omistajat tekevät töitä omin voimin ja ajan kanssa museoviraston ohjeiden mukaisesti. Rakennuksessa ovat tallessa mm. tupakkarumpu, pakkausteline ja teollisesti valmis-

tettu metallinen sätkäntekokone. Pihapiirissä on edelleen pitkä, punainen 1940-luvulla rakennettu 2-kerroksinen tehdasrakennus, jossa toimi vaatetus-tehdas. Siinä valmistettiin miesten pukuja liiveineen ja päällystakkeja sekä naisten päällystakkeja, muistelee Veikko Tuovinen. Toimintaa Vilho Alhon jälkeen jatkoi hänen poikansa Niilo Alho. Tehdas lopetti toimintansa v. 1973. Saman rakennuksen toisessa päässä oli 2-3 huonetta tupakkatehtaana. Tuovinen kertoo, että Alholle tupakkatehtailu oli harrastus vaatetus-tehtaan johtamisen rinnalla. Myöhemmin rakennuksessa toimi konesorvaamo, metalliverstas. Rakennuksen alta löytyy edelleen kuivattua tupakkaa paperisäkeissä. Niissä löydettyä oli teksti **Amerikkalaisia hienoksileikattua sikaritupakkaa**, muistelee Jari Turunen. Kyseessä oli siis tuontitupakkaa, josta entisen rautatievirkaailijan mukaan oli merkintöjä rahtikirjoissa. Pihapiirissä sijaitsee myös tilava 1940-luvulla rakennettu sauna, jossa tupakat kuivattiin. Myöhemmin saunaa suurennettiin ja siihen tehtiin henkilökunnan sosiaalitalat. Nykyisin saunaan on kunnostettu perheelle pieni kesäsauna, mutta muuten rakennus on entisellään. Saunan vintillä Anu-emäntä löysi pahvisen piipputupakkapakkauksen ja kuivattua tupakkaa. Saunasta löytyi myös sätkäkone. Tupakka ja kotelo päätyvät museon kokoelmiin ystävällisen Anu-emännän suostumuksella.

Sirpa Ollikainen

Kesämökki tarvitsee kunnan murtosuojauksen

Mökkiläisellä on monta keinoa, joilla voi pienentää riskiä joutumasta omaisuusrikoksen uhriksi.

Suomi ei ole enää mikään lintukoto, niin kuin vielä 1980-luvulla. Huumerikollisuuden kasvu näkyy valitettavasti myös meillä.

Autoihin kohdistuvat rikokset ovat vähentyneet viime vuosina parantuneiden turvavarusteiden ansiosta. Varkaat vierailevatkin yhä useammin kodeissa, rakennustyömailla ja kesämökeillä, joiden suojaus unohtuu helposti.

- Aseet, alkoholi ja elektroniset laitteet kannattaa tuoda talveksi kotiin, sillä niiden vetovoima rikkoo helposti ikkunan ja poiki monenlaisia lieveilmiöitä, sanoo korvauspäällikkö Mikko Vaitomaa If Vahinkovakuutusyhtiöstä.

Älä kätke avainta kynnyksimaton alle

Mökki-irtaimisto samoin kuin mökkikin on vakuutettava erikseen. Kesäpaikan irtaimisto, huonekalut, vuodevaatteet, astiat ja kirjat eivät kuulu kaupunkiasunnon koti-irtaimiston vakuutuksen piiriin.

Tosin kotivakuutus korvaa myös tilapäisesti kodin ulkopuolella olevalla

irtaimistolle sattuvia vahinkoja. Tämän "poissaolohdon" mukaan esimerkiksi kodin kakkostelevio, joka välillä viedään mökille, kuuluu yleensä koti-irtaimiston vakuutuksen piiriin.

Vakuutusnottajan kannattaa olla selvillä paitsi vakuutusturvan sisällöstä myös siihen liittyvistä rajoituksista ja suojeluohjeista. Suojeluohjeissa mainitaan esimerkiksi siitä, että mökin ovet ja ikkunat on lukittava. Avainta ei pidä kätkeä ovenkarmin koloon tai kynnyksimaton alle, sillä perinteiset piilot ovat taatusti ammattivarkaiden tiedossa.

Suojeluohjeissa edellytetään riittävää lukitusta. Riittävänä pidetään, että ovissa on takalukittavat käyttölukot ja lukkoja myös käytetään asianmukaisesti. Lukot kannattaa hankkia valtuutetulta lukkomyyjältä.

- Lukitusta kannattaa parantaa myös hankkimalla oveen turvalukko. Jos ovi on huoltamaton, niin oveen asennettavalla rakoraudalla voi lisätä oven murtoturvallisuutta. Terassi- ja parvekeovat saadaan turvallisiksi varustamalla ulommainen ovi väliovenlukolla ja sisäpuolinen ovi lukittavalla pitkäsälällä. Lukittavat ikkunaluukut ovat myös hyvä murtosuojauskeino, listaa Ifin omaisuusvakuutusten asiantuntija Juha Virtanen.

Lukitusta täydentämään kannattaa harkita hälytyksensiirolla varustetun murtohälyttimen hankkimista.

- Vakuutusyhtiöiden hyväksymä hälytysjärjestelmä alentaa kotivakuutuksen maksua. If suosittelee asiakkailleen murtohälytinasioissa Securitas Aroundiota, jatkaa Virtanen.

Mökki irtaimistoinen kannattaa vakuuttaa täydestä hinnasta

Suurimmat takaiskut eivät aina liity omaisuuden katoamiseen. Muut vauriot voivat kirpaista vielä enemmän.

- Jos murtomiehet ovat rikkoneet mökin ikkunan ja sadevesi on päässyt kostuttamaan lattiaa ja seinärakenteita, niin edessä on iso remontti. Kesämökki ja sen irtaimisto onkin syytä vakuuttaa täydestä hinnastaan, Virtanen neuvoo.

Vakuutuksen valintavaiheessa kannattaa verrata hintojen ohella myös vakuutusturvan sisältöä. Kattavin kotivakuutus korvaa vahingot, jotka ovat sattuneet äkillisesti ja ennalta arvaamatta. Vakuutus sopimuksessa ja vakuutus kirjassa on erikseen määriteltä, mitä vahinkoja vakuutus ei koske. Laaja vakuutusturva sopii hyvin esimerkiksi ympärivuotiseen käyttöön

tarkoitettuun vapaa-ajan asuntoon, jossa materiaalit, kodinkoneet ja huonekalut ovat uusia.

Muista syyshuolto

Murtovarkaiden lisäksi myös luonto voi aiheuttaa mökkiläiselle ylimääräistä päänvaivaa. Jos lintu lentää ikkunaan ja tästä aiheutuu esimerkiksi kosteusvahinkoja, kun vettä pääsee sisälle, niin If kotivakuutuksen laajin versio korvaa vahingon. Silloin on kyse korvausehtojen mukaisesta "äkillisestä ja ennalta arvaamattomasta vahingosta".

- Samalla kun käy katsomassa oman mökkinsä kuntoa, voi tarkastaa naapurimökin tilanteen.

Huolellinen valmistautuminen talveen palkitsee tekijänsä: mökki pysyy paremmassa kunnossa ja ikäviä yllätyksiä tulee vähemmän, Vaitomaa sanoo.

Syyshuoltoon kuuluu ainakin vesikourujen puhdistaminen lehdistä ja sammalista, mikä vähentää kosteusvaurioiden riskiä. Kylmäksi jäävän mökin putkistot on muistettava tyhjentää. Myös kattorakenteiden kunto tarkistetaan, ja huonokuntoiset puut kaadetaan ajoissa, etteivät ne rojahda talvella talon päälle.

Mökkiläisen tarkistuslista syksyllä

- Pane ovet takalukkoon, hanki oviin turvalukot ja salpaa ikkunat huolellisesti. Ikkunaluukut lisäävät turvallisuutta
- Vie arvoesineet, elektroniikka, aseet ja alkoholi pois mökiltä
- Merkitse omaisuutesi
- Sovi silmälläpidosta mökkinaapurin tai paikallisten asukkaiden kanssa
- Hanki hälytysjärjestelmä, joka estää lisävahinkojen synny, vaikei välttämättä estäisi itse murtoa syrjäisellä paikalla. Hälytyksen tultua voidaan käydä korjaamassa murretut ovet ja ikkunat
- Lukitse myös piha- ja rantarakennukset
- Sulje ja tyhjennä vesijohtoverkosto ja viemärit, jos mökki jää tyhjilleen talveksi
- Huolehdi mökin tuuleutuksesta, ettei tule kosteusvaurioita. Laita savupiipun päälle suojaus, joka päästää ilman kulkemaan hormin kautta. Estä kuitenkin jyrssiöiden sisälle pääsy.
- Jätä peruslämpö päälle, silloin rakennus pysyy paremmassa kunnossa.
- Katkaise sähköt, ellei mökille jää sähköllä toimivia laitteita
- Nosta vene tarpeeksi kauas rannasta myrskyveden ja jäiden tieltä
- Älä jätä veneeseen varusteita äläkä moottoria, vaan vie ne muualle talvisäilytykseen
- Huolehdi talvisaisaakaan lumen poistosta katolta rakenteita rasittamatta
- Kaada huonokuntoiset puut mökin lähetyltä